

Застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов як реалізація основних дидактичних принципів / Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії / Збірник статей III Міжнародної наукової конференції. – Харків, ВД “ІНЖЕК”, 2012. – С.78-87 .

О.Б. Петрова, Н.О. Попова, І.В. Акавець

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦІПІВ

Застосування технічних засобів навчання вже давно увійшло в структуру навчального процесу у сучасній вищій освіті. На нинішньому етапі актуальним стає впровадження іноваційних методів навчання, якими є інформаційні технології, зокрема застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземної мови в немовному ВНЗ та на етапі післядипломної освіти. Інформатизація освіти нині передбачає застосування швидкодіючих носіїв інформації великого обсягу, нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, медіа-технологій тощо [1, 6, 7, 9]. Сучасні інтернет-технології відкривають широкі можливості і для викладачів, і для тих, хто навчається.

Дидактика розглядає систему освіти як досить стійку, відкриту систему. Її стійкість полягає в незмінності основних дидактичних компонентів, а саме, мети і змісту навчання у відповідності до прийнятих програм та стандартів освіти. Варіювання ж стосується методів, організаційних форм та засобів навчання [1, 3, 5, 10, 12]. Для мовної підготовки певну вирішальну роль у виборі засобів, форм і методів навчання відіграє специфіка самого об'єкта навчання – іноземної мови. У сфері немовної вищої освіти, коли іноземна мова не є спеціальністю, а однією з програмних дисциплін, метою вивчення іноземної мови є розвиток мовної та мовленнєвої, комунікативної і соціокультурної компетенції, що дозволяє застосовувати в професійній діяльності різні методи отримання професійної інформації із іншомовних джерел, в тому числі із інтернет-ресурсів, брати участь у професійному

спілкуванні іноземною мовою тощо [6, 7, 11, 12]. Слід відзначити, що можливості Інтернету найдоцільніше застосовувати саме на етапі вдосконалення мовних знань [9].

Зважаючи на те, що спектр традиційних завдань освіти розширюється завдяки спрямуванню на підвищення якості підготовки фахівців, застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземної мови є одним із шляхів вирішення сучасних дидактичних завдань. Робота з інтернет-джерелами сприяє інтеграції навчальної і дослідницької діяльності. Цим передбачається використання активних методів навчання, підсилення творчої та інтелектуальної складових роботи слухачів мовного курсу [2, 4, 8].

Слід підкреслити, що інформативність інтернет-джерел становить одну з їх найцінніших рис та стимулює мотивацію до навчання. Створення умов, за яких слухачі самі застосовують навчальні матеріали, знаходять завдання, виконують їх, сприяє поліпшенню успіхів взагалі в оволодінні іноземним мовленням.

Визначення фундаментальної ролі інформації та стрімкі темпи створення інформаційних технологій зумовлюють необхідність формування і особливої інформаційної культури особистості [2, 8]. Нині обсяг знань, накопичуваних людством, зростає незрівнянно швидко відносно інших історичних періодів, і це вимагає створення нових підходів до організації процесу навчання. У межах такого підходу процес інформатизації освіти передбачає, зокрема, вироблення особливого мислення як викладачів, так і слухачів [1, 2, 6]. Важливим є удосконалення програмно-методичного забезпечення навчального процесу. Це додає актуальності розробці методик застосування технічних і дидактичних можливостей інформаційних технологій для підвищення рівня креативності, формування вмінь створення стратегій пошуку навчальних та професійних завдань. З огляду на це, викладачі мають володіти вмінням кваліфіковано обирати і застосовувати саме ті технології, які повною мірою відповідають змісту і меті вивчення

конкретної дисципліни, сприяють досягненню мети навчання студента з урахуванням його індивідуальних особливостей.

Урахування психолого-перцептивних можливостей слухачів поряд із увагою до визначеного на старті рівня наявних у них знань з іноземної мови є важливою умовою успішного проведення курсу іноземної мови [3, 5].

Вирішальну роль має підбір навчальних матеріалів на лексичному, граматичному, фонетичному, мовно-ситуативному, візуальному тощо рівнях. Безперечно, викладач має подбати про доступність матеріалів відповідно до рівня знань кожного слухача навчальної групи, щоб опрацьовувалися матеріали різного ступеня складності з урахуванням психологічних та інших суб'єктивних особливостей тих, хто навчається. Велику роль відіграють консультації та постійна методична допомога з боку викладача.

Доцільність застосування аудіовізуальних інтернет-джерел у навчанні іноземної мови професійного спрямування визначається метою розширення, поглиблення та спеціалізації мовного матеріалу, застосовуваного у професійній сфері, завданням отримання знань за допомогою іноземної мови для фахової діяльності та/або для подальшого продовження навчання за програмами післявузівської професійної освіти.

Широке застосування оригінальних аудіо- та відеозаписів із супровідними титрованими рядками, які зорозово відбивають на екрані або іншомовні висловлення, або ж їх переклад, уможлиблює ефективну реалізацію в практиці навчання багатьох золотих дидактичних правил, зокрема такого основоположного, як принцип наочності.

Дидактичні технології Інтернету дозволяють використовувати відеозаписи, онлайнвідео, аудіозаписи тощо, які сприяють включенню того, хто навчається, в активне сприйняття автентичної розмови, лекції, повідомлення, розповіді, діалогу носіїв англійської мови. Навчальні сайти містять різноманітні матеріали такого типу. У рекомендаціях до їх опрацювання передбачене виконання попередніх завдань, в яких перед користувачем ставиться мета прослуховування або перегляду пропонувананих

матеріалів (напр., Listen carefully to the video and then answer the questions in the exercise). Особливої уваги заслуговує та можливість, яка надається в межах застосування YouTube – отримання за бажанням субтитрів до мовлення представленого відео (сервіси – записати текст аудіо за допомогою служби, яка застосовує технології Google з розпізнавання мовлення для створення автоматичних титрів до відео; включити титри; відключити титри; перекласти титри та ін.).

Специфіка застосування інтернет-ресурсів у процесі навчання іноземної мови полягає у двосторонньому характері навчального процесу – як в аудиторії під керівництвом викладача, так і позааудиторній самостійній діяльності слухачів. Онлайнві та офлайнві матеріали, які Інтернет представляє для користувача, дозволяють самостійно перевіряти правильність виконаних вправ, не покидаючи простору, застосовувати найрізноманітніші банки даних, енциклопедичні та довідкові видання, діставатися до носіїв мови, незважаючи на відстань і час.

Доступність величезного обсягу різноманітної інформації та різноаспектність побудови навчальних сайтів визначають багато варіантів роботи користувача з навчальними матеріалами, наприклад, застосування рубрик: full English grammar with explanations and examples; fully searchable grammar subjects; learning games and tests; writing section; punctuation section; spelling help; multi-dictionary lookup; direct access to online services; vocabulary section, etc. При опрацюванні граматичного матеріалу пропонуються, наприклад, такі сервіси: explanation of all main verb forms in English; graphical representation of verb timelines; examples and illustrations; audio and video grammar presentations; list of English irregular verbs; direct access to sites and services; optional access to grammar exercises online, etc.

Комплексність впливу на канали сприйняття інформації за рахунок можливості одночасного застосування абстрактно-графічної наочності, відео, можливості опрацювання навчальних матеріалів у відповідному, на розсуд того, хто навчається, темпі та режимі (одноразовий або багаторазовий

перегляд, призупинення, повтори, перегляд і прослуховування разом з титрами або без них, тощо).

Навчальне середовище Інтернету, безумовно, має певні переваги порівняно з друкowanими матеріалами, аудіо- і відеокурсами, надаючи безліч інформації, різноманітні сервіси, впливаючи комплексно на перецептивні канали сприйняття інформації, дозволяючи індивідуалізувати навчання та самоосвіту тощо. За допомогою глобальної мережі Інтернет відкривається доступ до інформації в наукових центрах світу, бібліотеках, що створює реальні умови для самоосвіти, розширення світогляду, підвищення кваліфікації.

Специфіка навчання іноземних мов полягає ще в тому, що в його процесі передбачається, насамперед, формування мовленнєвих навичок і розвиток мовленнєвих вмінь, а не засвоєння знань у чистому вигляді. Для того, хто навчається, мовна знакова система значуща не лише тим, що вона представляє об'єкти дійсності, але й власне сама.

Аудіовізуальна наочність може виконувати функцію джерела інформації про мовні знаки та референтну їм дійсність. Мультимедійні засоби навчання об'єднують позитивні властивості візуальних та вербальних засобів завдяки властивій їм універсальності та реалізують їх з безумовно більшим ефектом. Безперечно, такі заняття вимагають від тих, хто навчається, вмінь, а від тих, хто навчає, – кваліфікованих знань і вмінь.

Як відомо, Інтернет становить інформаційне середовище, в якому є необхідна для навчання предметно-освітня ділянка із усіма можливостями глобальної мережі та її послуг. Крім інших, послуги мережі мають певні дидактичні властивості, які є корисними саме для освіти, зокрема, вивчення іноземної мови професійного спрямування.

Інтернет створює унікальну можливість для вивчення іноземної мови щодо застосування автентичних текстів, прослуховування та спілкування з мовцями, тобто створення природного мовного середовища.

Одним із безперечних положень комп'ютерної дидактики є розуміння того, що Інтернет жодним чином не заміняє викладача. Бездумне, адекватно не спрямоване на доцільну роботу використання інформаційного простору не може не завдати шкоди таким користувачам і тому очевидно, що розумному використанню інтернет-ресурсів треба навчати. Нерідко недосвідчені та некваліфіковані користувачі починають «скачувати» все поспіль (програми для вивчення англійської мови, відеоуроки, аудіокнижки, електронні книжки, підручники, самовчителі, підкасти з англійських сайтів тощо, керуючись лише тим, що знайшли можливість зробити це безкоштовно. Втім, отримати матеріали ще не означає цілеспрямовано і систематично працювати з ними. Лише комплексний підхід на наявності мети і доцільно дібраних матеріалів може дійсно сприяти поступу в оволодінні іноземною мовою.

Роль викладача полягає, зокрема, у формулюванні мети та завдання роботи з інтернет-ресурсами. Дуже важливо не тільки застосовувати матеріали, які пропонує Інтернет, а й вміти визначити проблему, ключові слова, які обмежують пошук інформації тощо, оскільки опрацювання джерел в Інтернеті не є лише ознайомленням з можливостями та матеріалами, які надають сайти. Спосіб застосування інформаційних ресурсів мережі, до якого належить прагнути – це осмислений аналіз та використання знайденого у фокусі поставленої мети і виконання чітко сформульованих завдань.

Застосовуючи інформаційні ресурси мережі за тією чи іншою темою, проблемою слухачам, безперечно, слід не лише ознайомлюватися зі знайденою інформацією, а й дотримуватися чітко сформульованих на початку роботи мети і завдань застосування даної інформації, усвідомлених засобів самостійної навчальної діяльності з даним матеріалом. Тобто, вся самостійна діяльність слухачів має бути дидактично структурована відповідно до поставленої мети і завдань. Завдання викладача – заздалегідь прогнозувати ймовірні результати їх діяльності.

Певну роль відіграє добір завдань та видів діяльності, рекомендованих для самостійної роботи. Так, відомо, що вивчаюче читання передбачає точне

й повне розуміння усієї інформації, яку містить текст, та її критичне осмислення. Інтернет становить невичерпне джерело текстів для вивчаючого читання.

Найбільш прийнятним завданням для роботи з інтернет-ресурсами у виробленні навичок читання є пошукове читання, яке орієнтовано опрацювання матеріалів за спеціальністю, оскільки його мета – швидке знаходження в тексті або в масиві текстів цілком окреслених даних, конкретної інформації (наприклад, цифрових показників, факторів, характеристик, наукових поглядів стосовно вказаного об'єкта, дефініцій тощо).

Проглядове ж читання передбачає вміння орієнтуватися в логіко-смісловій структурі текста, вибирати з нього необхідну інформацію щодо визначеної у завданні проблеми, а отже найкращим чином може допомагати у розвитку інших видів читання і бути застосовано для виконання вправ, заданих викладачем [7, 10]. Для планованої роботи з текстом для ознайомлювального, проглядового або пошукового читання викладач заздалегідь знаходить адекватні тексти в мережі. Незамінним для оволодіння вмінням читати є також онлайн-новинний матеріал. Як відомо, в Інтернеті досяжні сайти, пропоновані BBC World Service, ABC News, CNN World News, The New York Times та ін.

Отже, цілеспрямоване й кваліфіковане застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов значно підвищує ефективність навчального процесу і забезпечує формування чужомовної лінгвістичної та комунікативної компетенції слухача за рахунок доступності і комунікативно-лінгвістичної спрямованості процесу, постійного прирощення обсягу комунікативних та лінгвістичних знань і вмінь слухачів, що зрештою реалізує основні дидактичні принципи.

Література

1. Бовтенко М.А. Компьютерная лингводидактика: Учеб. пособие. – Новосибирск: Изд-во НГУ, 2000. – 91 с.
2. Григорьева Т.З. Новый когнитивно-интеллектуальный подход к компьютерной лингводидактике // Новые направления в методике преподавания иностранных языков в школе и вузе. – СПб.: Образование, 1992. – С. 66-71.
3. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
4. Лавров Д.О. Классификация проблем. Термины и определения // Вопросы Интернет-образования. – 2003. – № 15.
5. Леонтьев А.А. Методика. М.: Русский язык, 1988.
6. Леонтьев А.А. Психолого-педагогические основы обновления методики преподавания иностранных языков: Лекция-доклад / А.А.Леонтьев. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1998. – 24 с.
7. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий /П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнеев.– М.:Феникс, Глосса-Пресс, 2010. – 180 с.
8. Нелунов А.И. Личностно-ориентированное обучение иностранному языку на основе информационных технологий / А.И. Нелунов // Информатика и образование. – 2000. – № 9. – С. 31-33.
9. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования.: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; Под ред. Е. С. Полат. – 2-е изд., стер. – М.: Издательский центр "Академия", 2005. – 272 с.
10. Савелова С.Б. Интернет-проекты и современное образование // Вопросы Интернет-образования.– 2001. – № 1.
11. Berge Z. Computer-mediated communication and the online classroom in distance learning / Berge Z. & Collins M. – Cresskill, NJ: Hampton Press, 1995.

12. Magoto J. From the nets: World Wide Web and ESL / Magoto J. // CAELL Journal. – 1995. – Vol. 5, № 4. – P. 21-26.

***Анотація.** Петрова О.Б., Акавець І.В., Попова Н.О. Застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов як реалізація основних дидактичних принципів. Цілеспрямоване й кваліфіковане застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов значно підвищує ефективність навчального процесу і забезпечує формування чужомовної лінгвістичної та комунікативної компетенції слухача, що зрештою реалізує основні дидактичні принципи.*

Ключові слова: інтернет-ресурси, ефективність навчання, іноземна лінгвістична та комунікативна компетенції.

***Аннотация.** Петрова О.Б., Акавец И.В., Попова Н.А. Использование интернет-ресурсов в обучении иностранным языкам как реализация основных дидактических принципов. Целенаправленное и квалифицированное использование интернет-ресурсов в обучении иностранным языкам значительно повышает эффективность учебного процесса, обеспечивая формирование лингвистической и коммуникативной компетенций учащегося.*

Ключевые слова: интернет-ресурсы, эффективность обучения, иноязычная лингвистическая и коммуникативная компетенции.

***Annotation.** Petrova O.B., Akavets I.V., Popova N.O. Usage of internet resources in teaching foreign languages as realization of main didactic principles. Purposeful and expert usage of internet resources in teaching foreign languages improves significantly efficiency of training and provides foreign linguistic and communicative competence.*

Key words: internet resources, training efficiency, foreign linguistic and communicative competence.